ISSN 2521-1455 (Print)
ISSN 2523-4250 (Online)

DOI: 10.21802/artm.2021.1.17.132.
УДК 378.147+614.253.4

РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «КЛІНІЧНА ПРАКТИКА» У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Н.М. Середюк, Р.В. Деніна, П.П. Звонар, Н.П. Гайналь, Д.А. Волинський, М.В. Федорченко, Н.І. Барила

Івано-Франківський національний медичний університет, кафедра внутрішньої медицини № 2 та медсестринства, м. Івано-Франківськ, Україна,
ORCID ID: 0000-0002-3616-2445, ORCID ID: 0000-0001-6121-5281,
ORCID ID: 0000-0001-8196-7130, ORCID ID: 0000-0001-9815-8524,
ORCID ID: 0000-0003-4849-8197, ORCID ID:0000-0002-9564-791X,
ORCID ID: 0000-0002-7744-2427,
e-mail: roksolanadoc@ukr.net

Резюме. Клінічна практика студентів-медиків одна із найважливіших складових професійної підготовки будь-якого спеціаліста і є центральним елементом викладання і вивчення навчальної програми. Клінічна практика з терапії є процесом закріплення теоретичних знань, практичних умінь і навичок, отриманих в процесі навчання студента, і формування універсальних та професійних компетенцій майбутнього лікаря-терапевта, сімейного лікаря, лікаря загальної практики, тобто набуття досвіду у вирішенні реальних професійних завдань.

На кафедрі внутрішньої медицини №2 та медсестринства із 2020-2021 навчального року введена вибіркова дисципліна «Клінічна практика в терапії» для студентів 5 курсу медичного факультету (спеціальність «лікувальна справа», «педіатрія»). Клінічна практика в терапії складається із трьох змістових модулів: «Основні методи обстеження та діагностики в кардіології», «Особливості обстеження та діагностики в ревматології, гастроентерології, нефрології. Діагностика основних інфекційних хвороб», «Клінічна практика в пульмонології, ендокринології, гематології».

На практичних заняттях велика увага приділяється виконанню практичних навичок і умінню розв'язувати ситуаційні задачі. Студенти вдосконалюють свої навички з фізикального обстеження всіх органів і систем та встановлюють ступінь їх порушення, навчаються реєстрації електрокардіограми, проводити серцево-легеневу реанімацію, пікфлуометрію, аспірацію кісткового мозку, інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних методів дослідження, обґрунтовувати та формулювати попередній діагноз, призначити лікування і вибрати подальший маршрут пацієнта залежно від діагностованої патології.

Ключові слова: клінічна практика, практичні навики, уміння.

Вступ. Основною ідеєю Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки є підготовка кваліфікованого та конкурентоздатного спеціаліста, здатного до ефективної роботи за фахом відповідно до світових стандартів, готового до постійного професійного зростання [4]. Це вимагає від закладів вищої освіти (ЗВО) удосконалення освітнього процесу, формування у студентів активності й самостійності, готовності до самоосвіти та самовдосконалення, оволодіння новими формами, методами і прийомами професійної діяльності. Відтак, реалізувати можливість концептуально осмислити об'єктивні зв'язки між елементами, компонентами, етапами процесу професійної підготовки майбутніх викладачів медичного ЗВО можливо у процесі практичної діяльності, невід'ємною складовою якої є практика (клінічна, виробнича).

Організація проходження виробничої практики студентів у медичному ЗВО регламентується Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р., та Інструкцією про виробничу практику студентів медичного, лікувального, педіатричного, медико-профілактичного, стоматологічного і фармацевтичного факультетів медичних і фармацевтичного вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.10.1995 № 179. Її метою є оволодіння студентами медичних ЗВО сучасними методами, формами організації в галузі їх майбутньої професії, формування знань, професійних умінь і навичок в медичній сфері, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [6 -8].

Важливу роль у загальній системі професійної підготовки студентів медичних ЗВО щодо набуття практичних професійних умінь та навичок роботи лікаря відводиться навчальній (клінічній) практиці, яка забезпечує поєднання теоретичної та практичної складової підготовки і спрямована на формування здатності майбутніх фахівців терапевтичної лікарської практики до роботи на високому компетентнісному рівні [2, 3].

Клінічна практика – це спеціальна практика для студентів медичного факультету, спрямована на оволодіння студентами конкретних практичних навичок в ході лікувальної (клінічної) роботи, означених робочою програмою з дисциплін «Внутрішня медицина» та «Клінічна практика».

ISSN 2521-1455 (Print)
ISSN 2523-4250 (Online)

Клінічна практика спрямована на:

- вдосконалення знань та умінь з основ організації та надання невідкладної допомоги при ургентних станах в терапії, зокрема гострих коронарних синдромах, порушеннях ритму і провідності, кардіогенному шоці, гострій серцевій недостатності, легеневій недостатності, гіпо- та гіперглікемічній комі, нирковій недостатності, гострій ревматичній гарячці, подагричному кризі тощо;

- вдосконалення професійних знань та умінь майбутнього лікаря з метою самостійного ведення хворих в стаціонарних і амбулаторно-поліклінічних умовах роботи, а також надання спеціалізованої, в тому числі високотехнологічної медичної допомоги;

- вдосконалення уміння формулювати синдромальний і клінічний діагноз відповідно до сучасних класифікацій хвороб;

- закріплювати і поглиблювати уміння здійснювати раціональний вибір медикаментозної і немедикаментозної терапії з врахуванням механізму дії, етіології, патогенезу захворювання, віку, супутньої патології, психологічних особливостей пацієнта;

- вдосконалення знань і набуття навичок з питань профілактики захворювань, диспансеризації хворих із терапевтичними захворюваннями, принципів реабілітації хворих.

Робота студентів медичних ЗВО у процесі проходження клінічної практики на кожному із циклів (змістових модулів) складається зі щоденного амбулаторного прийому разом з лікарем та надання медичної допомоги згідно з навчальною програмою; чергування у кабінеті невідкладної допомоги або щоденній погодинній додатковій практиці у відділенні невідкладної допомоги та навчання у спеціалізованому тренінговому центрі на кафедрі.

Під час амбулаторного прийому проводиться опитування, огляд пацієнтів, призначається лікування та оформляється медична документація, вирішуються питання експертизи непрацездатності. Згідно з програмою, кожний студент разом з лікарем здійснює передбачені робочою програмою з «Внутрішньої медицини» лікарські маніпуляції.

У ході клінічної практики студенти медики мають сформувати такі практичні навички: огляд по органах і системах, вимірювання артеріального тиску, пульсоксиметрія, реєстрація електрокардіограми, оцінка даних лабораторних та інструментальних методів обстеження, встановлення попереднього діагнозу тощо.

Для більшості студентів початкові кроки навчання спілкування з пацієнтом є дуже тривожними та складними. Деякі студенти відчувають себе незручно, бо вважають, що пацієнти можуть почувати себе приниженими, що їм доведеться вступати в співбесіду із студентом. Дехто із студентів може незручно почуватися під час спілкування із пацієнтами, що може своєю чергою спричиняти у пацієнта певне занепокоєння. Саме тому на початках клінічної практики виникає багато питань щодо особливостей професійної медичної комунікації, які студенти задають собі і своїм викладачам.

Студенти при проходженні клінічної практики повинні навчитися реагувати та спілкуватися з пацієнтом таким чином, щоб це було корисним і сприятливим як для пацієнтів, так і для студента.

Одним із ефективних методів навчання, метою яких є формування клінічного мислення, є метод дебрифінгу. Дебрифінг (від англ. debriefing – "витягування" знань з учасників ігрової взаємодії) – це процес перегляду суджень або думок учасників інтерактивного навчання, обговорення і порівняння їх вирішення з можливими альтернативами [5].

Дебрифінг починається з розгляду кожним студентом клінічної задачі з метою відпрацювання практичної навички і записується на відеокамеру. Після чого кожен студент, переглядаючи це відео разом іншими студентами та з викладачем, починає обговорення кожного кроку виконання алгоритму практичної навички, підмічаючи помилки, неточності, отримуючи практичний досвід, вчитися на помилках інших. Педагогічна практика із застосування методу дебрифінгу доводить, що він є раціональним та оптимальним у формуванні таких компетентностей, як уміння приймати рішення, вміння вчитися на своїх і чужих помилках, вміння аналізувати, оцінювати та прогнозувати результати своєї діяльності [1, 5].

Для відпрацювання навичок нами також використовуються моделі та симулятори із низьким та середнім рівнем складності, на яких можна використовувати відпрацювання ін'єкцій; проведення катетеризації центральних та периферійних вен, артерій; катетеризації сечового міхура (у жінок та чоловіків); торакоцентезу; лапароцентезу; перикардіоцентезу; введення назогастрального зонда. Використання манекенів дає можливість проводити аускультацію та проводити диференційну діагностику між фізіологічними та патологічними серцевими тонами та дихальними шумами, проводити пальпацію пульсу на магістральних та периферійних судинах, оцінювати зіничний рефлекс; можливість проведення діагностичних та лікувальних маніпуляцій, тренінгу реанімаційних заходів з використанням справжньої апаратури. «Фізіологічна відповідь» муляжа (манекена) на всі дії студента є запрограмованою, включаючи відповідь на введення фармакологічних препаратів, зокрема на дозу та шлях введення; виведення необхідних вітальних параметрів пацієнта на монітор [1]. Доступним та адекватним є набуття практичних навиків на манекенах, зокрема – серцево-легеневої реанімації. Особливою перевагою реанімаційного симулятора є його автономність; можливість транспортування і відтворення ситуацій будь-якої складності (інсценування невідкладних станів на вулиці, в поліклініці, в транспорті швидкої медичної допомоги, на борту літака, вдома, в операційній тощо). Реанімаційний симулятор дає можливість програмувати будь-яку клінічну ситуацію та патологічні стани, які є складними для демонстрації в клінічній практиці.

Клінічна практика дозволяє забезпечити загально-професійну підготовку лікаря, включаючи основи фундаментальних дисциплін, питання етіології, патогенезу, клінічних проявів терапевтичних захворювань, лабораторних і функціональних досліджень, постановки діагнозу, визначення видів і етапів лікування хворих з урахуванням сучасних досягнень медицини.

На кафедрі внутрішньої медицини №2 та медсестринства із 2020-2021 навчального року введена

ISSN 2521-1455 (Print)
ISSN 2523-4250 (Online)

вибіркова дисципліна «Клінічна практика в терапії» для студентів 5 курсу медичного факультету (спеціальність «лікувальна справа», «педіатрія»). Клінічна практика в терапії складається із трьох змістових модулів: «Основні методи обстеження та діагностики в кардіології», «Особливості обстеження та діагностики в ревматології, гастроентерології, нефрології. Діагностика основних інфекційних хвороб», «Клінічна практика в пульмонології, ендокринології, гематології».

Дисципліна включає практичні заняття та самостійну роботу студента. На практичному занятті викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних питань і формує вміння та навички їх практичного застосування у фаховому спрямуванні шляхом виконання практичних завдань та розв'язування ситуаційних задач.

Для проведення практичних занять на кафедрі створено методичні розробки для викладачів і методичні вказівки для студентів з підготовки до практичних занять, розроблено алгоритми виконання практичних навиків.

Найбільша увага на практичних заняттях приділяється умінню реєструвати електрокардіограму у 12-загальноприйнятих відведеннях, правих грудних відведеннях та ЕКГ-відведеннях за способами Неба, Слопак-Партілли; інтерпретувати результати добового моніторингу артеріального тиску (ДМАТ); проводити та інтерпретувати результати велоергометрії, тредміл-тесту; проводити пікфлуометрію, пульсоксиметрію та інтерпретувати результати; тлумачити результати інструментальних досліджень (коронароангіографії, ЕхоКГ, черезстравохідної ЕхоКГ, УЗ-дослідження органів черевної порожнини, плевральних синусів, щитоподібної залози, нирок, органів малого тазу, комп'ютерної томографії та магнітно-резонансної томографії грудної, черевної порожнин; рентгенограми органів грудної клітки, рентгенографії суглобів, хребта); інтерпретувати результати лабораторних досліджень (загального аналізу крові, біохімічного аналізу крові, загального аналізу сечі, коагулограми, крові на тропонін І, ліпідограми, гормонального дослідження функції щитоподібної залози); інтерпретувати результати фіброезофагогастродуоденоскопії та pH-метрії; визначати швидкість клубочкової фільтрації нирок за CKD-EPI, та функціональний резерв нирок (проба Іванова Д.Д.); вибрати інструменти для проведення аспірації кісткового мозку і оцінити мієлограму; виконати електричну дефібриляцію та провести серцево-судинну реанімацію; визначати десятирічний кардіоваскулярний ризик фатального серцево-судинного захворювання.

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий модульний контроль. Також передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, винесеного на самостійну роботу.

Практичні заняття проводяться у тренінгових центрах, студенту пропонується певна клінічна ситуація, де він повинен виконати відповідні практичні навички та відповісти на теоретичні запитання.

Оцінка за кожен модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контрою (у балах). Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модуля (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів (60%), за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів (40%). Поточний контроль проводиться у формі виконання практичних навичок та розв'язування ситуаційних задач.

Задля оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти пропонується альтернативний варіант: підготовка мультимедійної презентації, опрацювання навчальної літератури.

Підсумковий модульний контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студентів. Він проводиться в усній формі. Студент повинен розв'язати ситуаційну задачу та виконати відповідні практичні навички.

Висновки. Таким чином, клінічна практика займає важливе місце в підготовці лікарів у медичних ЗВО. Під час проведення практичних занять студентам надається можливість закріпити свої знання, уміння та навички і розширити професійну компетентність, адаптуватися до умов, максимально наближених до професійної діяльності, оцінити правильність свого вибору, визначити у себе необхідні здібності і якості.

References:

1. Artomenko VV, Semchenko SS, Yehorenko OS. ta inshi. Symuliatsiine navchannia v medytsyni: mizhnarodnyi ta vitchyznianyi dosvid. Odeskyi medychnyi zhurnal. 2015; 6(152):67-74.
2. Bondarchuk OP. Vyrobnycha praktyka: porivnialnyi analiz pidhotovky fakhivtsiv farmatsevtychnoi haluzi [Manufacturing Practice: Comparative Analysis of Pharmaceutical Specialists Training]. Halytskyi likarskyi visnyk. 2015; 22(2):128-30. [Ukrainian]
3. Hryshchenko IM. Faktory pidvyshchennia efektyvnosti osvitnoi diialnosti vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy. Aktualni problemy ekonomiky. 2016; 3:134-141.
4. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text
5. Popova T. Doslidzhennia orhanizatsiino-vykhovnoho protsesu u vyshchomu navchalnomu zakladi. Molod i rynok. 2014; 2(109):57-61.
6. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII (redaktsiia vid 05.03.2017) [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html
7. Pro zatverdzhennia ta vvedennia novoho navchalnoho planu pidhotovky fakhivtsiv osvitno-kvalifikatsiinoho rivnia «spetsialist» kvalifikatsii «likar» u vyshchykh navchalnykh zakladakh III-IV rivniv akredytatsii Ukrainy za spetsialnostiamy «likuvalna sprava», «pediatriia», «medyko-profilaktychna sprava». Nakaz MOZ Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://www.moz.gov.ua/ua/print/dn_20050131_52.html.
8. Rohalska Ya V, Kubei IV, Vorontsova TO. ta inshi. Shliakhy optymizatsii praktychnoi pidhotovky maibutnikh likariv pid chas prokhodzhennia litnoi

ISSN 2521-1455 (Print)
ISSN 2523-4250 (Online)

vyrobnychoi praktyky. Medychna osvita. 2018; 4:89-92. DOI: 10.11603/me.2414-5998.2018.4.9356

Ключевые слова: клиническая практика, практические навыки, умения.

УДК 378.147 + 614.253.4

РОЛЬ ДИСЦИПЛИНЫ «КЛИНИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА» В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ МЕДИЦИНСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Н.Н. Середюк, Р.В. Денина, П.П. Звонар, Н.П. Гайналь, Д.А. Волынский, М.В. Федорченко, Н.И. Барила

Ивано-Франковский национальный медицинский университет, кафедра внутренней медицины № 2 и медсестринства, г. Ивано-Франковск, Украина,
ORCID ID: 0000-0002-3616-2445,
ORCID ID: 0000-0001-6121-5281,
ORCID ID: 0000-0001-8196-7130,
ORCID ID: 0000-0001-9815-8524,
ORCID ID: 0000-0003-4849-8197,
ORCID ID:0000-0002-9564-791X,
ORCID ID: 0000-0002-7744-2427,
e-mail: roksolanadoc@ukr.net

Резюме. Клиническая практика студентов-медиков одна из важнейших составляющих профессиональной подготовки любого специалиста и является центральным элементом преподавания и изучения учебной программы. Клиническая практика по терапии является процессом закрепления теоретических знаний, практических умений и навыков, полученных в процессе обучения студента, и формирования универсальных и профессиональных компетенций будущего врача-терапевта, семейного врача, врача общей практики, то есть приобретения опыта в решении реальных профессиональных задач.

На кафедре внутренней медицины №2 и медсестринства с 2020-2021 учебного года введена выборочная дисциплина «Клиническая практика в терапии» для студентов 5 курса медицинского факультета (специальность «лечебное дело», «педиатрия»). Клиническая практика в терапии состоит из трех содержательных модулей: «Основные методы обследования и диагностики в кардиологии», «Особенности обследования и диагностики в ревматологии, гастроэнтерологии, нефрологии. Диагностика основных инфекционных болезней», «Клиническая практика в пульмонологии, эндокринологии, гематологии». Студенты на практических занятиях совершенствуют свои навыки физикального обследования всех органов и систем и устанавливают степень их нарушения, выполняют регистрацию электрокардиограммы, выполняют сердечно-легочную реанимацию, пикфлуометрию, аспирацию костного мозга, интерпретацию результатов лабораторных и инструментальных методов исследования, обосновывают и формируют предварительный диагноз, назначают лечение и выбирают дальнейший маршрут пациента в зависимости от диагностированной патологии.

UDC 378.147+614.253.4

THE ROLE OF “CLINICAL PRACTICE” DISCIPLINE IN PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

N.M. Seredyuk, R.V. Denina, N.P. Gainal, P.P. Zvonar, D.A. Volynskyi, M.V. Fedorchenko, N.I. Baryla

Ivano-Frankivsk national medical University, Department of internal medicine №2 and nursing,
Ivano-Frankivsk, Ukraine.
ORCID ID: 0000-0002-3616-2445,
ORCID ID: 0000-0001-6121-5281,
ORCID ID: 0000-0001-8196-7130,
ORCID ID: 0000-0001-9815-8524,
ORCID ID: 0000-0003-4849-8197,
ORCID ID:0000-0002-9564-791X,
ORCID ID: 0000-0002-7744-2427,
e-mail: roksolanadoc@ukr.net

Abstract. Clinical practice of medical students is one of the most important parts of the professional training of any specialist and is a key point of the curriculum. Clinical practice in therapy is the process of knowledge and practical skills “fixing”, acquired during the studying process and formation of universal professional competences of future therapists, physicians, particularly experience acquisition in solving the real professional tasks.

Clinical practice is aimed at improving knowledge and skills in the organization and provision of emergency care in emergencies in therapy, consolidation and deepening the ability to make rational choices of drug and non-drug therapy taking into account the mechanism of action, etiology, pathogenesis of the disease, patient age, acquisition of skills in disease prevention, medical examination of patients with therapeutic diseases and the basic principles of rehabilitation in the clinic of internal medicine.

The chair of internal medicine №2 and nursing integrated elective discipline “Clinical practice in therapy” for 5th course students of the medical faculty. Clinical practice consists of three content modules: “Main examination and diagnostic methods in cardiology”, “Examination and diagnostic features in rheumatology, gastroenterology and nephrology, Diagnostics of the main infectious diseases” and “Clinical practice in pulmonology, endocrinology, and hematology”.

Much attention is paid to the implementation of practical skills and the ability to solve situational problems/ cases in practical classes. Students improve their skills in physical examination of all organs and systems and establish the degree of their violation, electrocardiogram registration, cardiopulmonary resuscitation, peak flowmetry, bone marrow aspiration, interpret the results of laboratory and instrumental methods of research, diagnose, explain, prescribe treatment and choose the next route of the patient management depending on the diagnosed pathology in practical classes.

ISSN 2521-1455 (Print)
ISSN 2523-4250 (Online)

The discipline includes practical classes and self-reliant work of the student. The teacher organizes a detailed consideration of individual theoretical issues and develops the skills and abilities of their practical application in the professional field by performing practical tasks and solving situational problems/cases in the practical classes.

The practical classes are held in training centers; certain clinical situation is offered to a student, where the specific practical skills have to be demonstrated and theoretical questions have to be answered.

The greatest attention in practical classes is paid to the ability to register the electrocardiogram in 12 standard leads; interpret the results of daily monitoring of blood pressure, ergometry, treadmill test, coronary angiography, echocardiography; perform peak flowmetry; interpret the results of instrumental studies (ultrasound examination of the abdominal cavity, pleural sinuses, thyroid gland, kidneys, pelvic organs, computed tomography and magnetic resonance imaging of the chest, abdominal cavities; radiographs of the chest, radiography of the joints, spine); results of laboratory tests; results of fibroesophagogastroduodenoscopy and pH-metry; determine the rate of glomerular filtration of the kidneys by CKD-EPI; perform electrical defibrillation and perform cardiovascular resuscitation.

Current and final module controls are used during the course. Also, obligatory module control is prepared for self-reliant studying evaluation.

Keywords: clinical practice, practical skills, abilities.

Стаття надійшла в редакцію 04.03.2021 р.